

a tesztek elemzése, ezek eredményei, majd a tanárok és diákok véleménye, tapasztalata (ez utóbbiak általában pozitívak).

Találhatunk mintákat specifikusan különböző tantárgyakhoz, de (mi így mondanánk) nem-szakrendszerű, heti rendszerességű fejlesztő foglalkozásokhoz is. Az utóbbi fajtába sorolandó a kommunikáció javítása, megismerése a gyerek-szülő kapcsolatban. Egy másik projekt a leírás szerint művészeti eszközökkel, színházzal, zenével, sporttal próbál javítani a kommunikáción.

Hasonlóságok és különbségek: Európa iskoláiban, családi otthonaiban és kevés „grundján” hasonló kihívásokra keresik a szakemberek a választ. „Minden megoldás érdekel” – foglalhatjuk össze a hazájában jól ismert szerző üzenetét.

Jegyzet

(1) Modonesi, Giuliana (2009): *Tecnologia di comunicazione e studio*. Ministero della Pubblica Istruzione – Ispettorato per l’Educazione Fisica e Sportiva, Roma. 270. o.

(2) Vannak információk az „alkalmazott oktatástan” szórványos, de hatékony magyarországi alkalmazásáról: a 90-es évek végén a fővárosi Hernád utcai iskolában végeztek a program hazai szakértői jól dokumen-

tált, sikeres kísérleteket (szintén hátrányos helyzetű tanulók körében), és ugyancsak korrekten dokumentált „pilot-program” zajlott egy kunszentmiklósi szakiskolában.

Molnár Lili

ELTE, PPK, művelődésszervező-olasz szak

Az elkötelezett iskola

Dankó Pista Egységes Óvoda-Bölcsőde, Általános Iskola, Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium

2009 novemberében két napos konferenciát rendezett a Gallup Intézet a Nemzetközi Üzleti Főiskolán a fenti témában. Itt ismerhettem meg Almási Lászlónét, aki beszámolt a Dankó Pista Egységes Óvoda-Bölcsőde, Általános Iskola, Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium létrejöttéről és működéséről. Ő az ügyvezetője, ötletgazdája és mindenese a Közös Kincs Oktatási Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.-nek, amely Biriben, Nagykálló szomszédságában tartja életben és fejleszti ezt a többfunkciós nevelő és tanintézetet.

Sokat hallunk arról, hogy égető szükség van a roma társadalom segítésére, integrálására, azonban az igazán sikeres kísérletekről és azok megvalósításáról alig esik szó. A Dankó Pista oktatási intézet és kollégium létrehozói nem szónokolnak erről, hanem lépésről-lépésre hozzák létre, önerőből, szeretettel, odafigyeléssel, szakértelemmel, valamint pályázati pénzzel.

Ebben az oktatási rendszerben szegregációmentesen megvalósítják a roma és nem roma fiatalok együttélését, tanulását, munkába állítását, szinte a bölcsőtől a felnőttkorig. Az intézet integrálja azokat a roma fiatalokat is, akik oktatásukat más iskolában nyugként, kudarcként élték meg. A fiatalok általános iskolai képzése után szakképzésük következik, és segítik őket az elhelyezkedésben is. A tehetséges fiatalok természetesen gimnáziumban is tanulhatnak, ott helyben. Ma már szép eredményeket tudnak felmutatni az érettségi utáni továbbtanulásban is. Így nincs Nagykálló körzetében kallódó fiatal, sőt a szülőknek is lehetőségük van tanulásra, szakismeretek megszerzésére.

Az elsajátított ismeretek nemcsak a fiatalok boldogulását segítik elő, hanem a körzet felemelkedését is lehetővé teszik, hiszen a szakmai gyakorlatok munkálatai a település szebbé tételét, az eredmények megőrzését is elősegítik. Itt még van becsülete a társadalmi munkának. A helyben végzett, illetve az intézettel kapcsolatban álló felnőttek természetesen veszik, hogy a kapott segítséget viszonyozzák környezetük, településük fejlesztésével, szépítésével. Evek során a „normális viselkedés”, a kulturált magatartás, egymás megbecsülése is szinte észrevétlenül beépül személyiségükbe.

2004-ben az akkor még általános iskola és gimnázium oktatói, amikor elkészítették oktatási és nevelési programjukat, már felvetették, hogy a régi módszer kudarcra van ítélve. Már akkor megfogalmazták, hogy intézményük igényes, befogadó legyen, mentes mindenfajta kirekesztéstől. Akkor még nem láthatták előre, hogy szükség lesz az általános iskola előtt és befejezése után is foglalkozni a befogadott tanulókkal. Pedagógiájuk egy régi kínai mondáson alapul, amelyet mindig figyelembe vettek, és ma is eszerint oktatnak, nevelnek:

„Beszélj róla, és elfelejtem.
Mutasd meg és emlékszem rá.
Vonj be, és megértem.”

A pedagógusok látták a gyakorlatban, hogy a felvett gyerekek közt hatalmas különbség van szocializációban, kulturáltságban, együttműködésben, pályaválasztási elképzelésben stb. Ez a különbség idővel még fokozódik is a tanulási kudarcok miatt. Ez szüli a továbbiakban a társadalomban is, a gazdasági életben is hátrányukat, kirekesztésüket. Hiába papolunk demokráciáról, ha azt a gyerekek már iskolai életükben sem élhetik meg. A tantestület hamar felismerte, hogy a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó helyi tantervet kell kialakítani, amely lehetőséget ad a rejtett képességek kibontakoztatására is.

Az alsó tagozatos tanulás nagyon fontos alapismereteket ad, így a további tanulmányokra is nagy hatással van. Aki óvodába jár, észrevétlenül elsajátítja azokat a készségeket, amelyek segítségével könnyen megtanul írni, számolni, olvasni. A pedagógusok, miután látták, hogy mekkora különbség van a beiskolázott tanulók közt abban, hogy magukkal hozták-e a tanuláshoz szükséges készségeket vagy nem, programtervet állítottak össze arra vonatkozóan, hogy minden kisdíák rendelkezzen a tanuláshoz szükséges iskolaérettséggel. Ezért a nem óvodából jövő, halmozottan hátrányos helyzetű 6 éveseknek nem az első osztályt kell elkezdniük, hanem a 0. osztályt, amely pótolja azokat az ismereteket, amelyekkel az óvodába járók rendelkeznek. Így nem kudarcként, hanem örömmel élék meg, hogy iskolába járhatnak. Ezért szerepel tanintézetük megnevezésében is a „bölcsőde-óvoda”.

Az általános iskola sikeres elvégzéséhez még nem elegendő az óvodai előképzés: a tanulók egy része részképesség-zavarral küzd, amely megnehezíti az írás, olvasás, számolás elsajátítását. Rájöttek, hogy sokkal eredményesebbek lehetnek, ha nem a gyerekeket küldözzetik nevelési tanácsadókhöz, hanem ők alkalmaznak ilyen képzettségű szakembereket, hogy minél előbb segíteni tudjanak a tanulási nehézséggel küzdő tanulókon.

A délelőtti megszerzett ismereteket délután gyakorolni kellene, de ez rendkívül nehéz lehet olyan családokban, ahol erre nincs lehetőség, például a lakáskörülmények, illetve megfelelő felnőtt segítő hiánya miatt. Ez volt a következő megoldandó probléma. Ezért délután is foglalkoznak a tanulókkal, akár egyéneknél is. Ehhez kialakítottak egy innovatív tanulási környezetet, amely pedagógiai programot és igényes háttérrel, továbbá új módszereket is jelent. A hozott hátrányok ellensúlyozását az iskolai integrációs programmal oldják meg (rövidítve: IPR). Ebben a programban a nevelés és oktatás igazodik a gyermekhez, illetve ahhoz a közeghez, amelyhez a gyerek tartozik. Az intézménynek saját pedagógiai programot, helyi tantervet kell kialakítani. Aki ilyen programot alkalmaz, annak figyelembe kell venni a tanuló előzetes tudását (annak erősebb és gyengébb területeit), a tanuló igényét, törekvéseit, személyiségének vonásait.

Intézetükben a tanulókkal való egyéni foglalkozás egyik formája a segítő beszélgetések rendszere. Ez azt jelenti, hogy néhány héttel az iskolakezdés után a tanulók egyénenként megjelölnek három olyan felnőttet a pedagógusok közül, akiről el tudják képzelni, hogy segítők lehet. Természetesen figyelembe kell venni a pedagógusok kapacitását is ahhoz, hogy létrejöjjenek a tanár-diák párok. (Ez nem kötelező, és a későbbiekben változtatni is lehet.) Az egyéni beszélgetésekhez (foglalkozásokhoz) időre van szükség, amelyet a heti óraszámából vesznek el. Ez körülbelül 15 százalék lehet. A tanár támasza, közvetítője és kontrollja a tanulónak minden téren, továbbá közvetíti a tanuló igényeit is a testület, a szülői ház felé. Minden tanulónak egyéni dossziéja van, amely tartalmazza a legfontosabbakat. Fontos szerepet játszik a „telefonos hírlánc” is, amelynek segítségével elejét vehetik az indokolatlan mulasztásoknak, a lemorzsolódásnak stb. Az egyéni foglalkozások kiterjednek arra is, hogy a pedagógus megtekinti a tanulót tanórán kívüli közegben is (sport, művészeti tevékenység stb.).

Intézetükben a tanulókkal való egyéni foglalkozás egyik formája a segítő beszélgetések rendszere. Ez azt jelenti, hogy néhány héttel az iskolakezdés után a tanulók egyénenként megjelölnek három olyan felnőttet a pedagógusok közül, akiről el tudják képzelni, hogy segítők lehet. Természetesen figyelembe kell venni a pedagógusok kapacitását is ahhoz, hogy létrejöjjenek a tanár-diák párok. (Ez nem kötelező, és a későbbiekben változtatni is lehet.) Az egyéni beszélgetésekhez (foglalkozásokhoz) időre van szükség, amelyet a heti óraszámából vesznek el.

Hogyan valósulhat meg a tanulásban az egyéni haladási ütem? Nincs órai számonkérés, de a megszerzett tudásról negyedévenként számot kell adni. Ez történhet tantárgyankénti témazáró dolgozatok, illetve (választható) beszámoló formájában. Fontos, hogy javításra is van alkalom. Mindezek rögzítésre kerülnek az úgynevezett „egyéni szerződés”-ben. Ebben a vizsgákra vonatkozó határidő, a tantárgyak sorrendje, javítási lehetőségek, továbbá limitált hiányzási keretek, halasztási lehetőségek is szerepelnek.

Közösségépítés nem létezik közösségi szerepvállalás nélkül. A különböző közösségekbe való beilleszkedést is tanulni kell. Szép példák találhatóak az önszerveződésre, de többnyire szükség van pedagógusok segítségére is. Az osztályfőnökök egyúttal kiscsoport-vezetők is. Napi kapcsolatban kell lenniük az osztállyal, segíteni kell a csoportkohéziót. Közösségépítésre a hagyományos iskolákban is szükség van, de Nagykállón maguk is kidolgoztak célravezető eszközöket, módszereket. Jövőre tanévelőkészítő tábort szerveznek, ahol a tanulási motivációt és a kommunikációs készséget is erősítik. A hagyományos osztályfőnöki órák

szerepét megtartva felhasználják a kiscsoportos foglalkozás adta lehetőségeket is. Beillesztenek a heti órarendbe 2 óra időtartammal kommunikációs tréninget, amelyet mentálhigiénés szakember tart. Azt várják ettől, hogy a tanulók konfliktuskezelő készsége javulni, önismeretük, együttműködési készségük pedig mélyülni fog.

Havonta egyórás, nagycsoportos foglalkozást tartanak. Ezt két mentálhigiénés szakember vezeti, minden tanuló és segítő tanár számára. Ezen az iskolai élet számos területe vonatkozó szabályrendszert lehet felállítani, amelyek a továbbiakban szükség szerint kiegészíthetők, korrigálhatók. Itt a tanulók önkéntelenül elsajátíthatják a kulturált és eredményes konfliktuskezelést, megélik a közösségépítés lépcsőfokait, a mi-tudat kialakulását, az iskolai demokrácia kezdetét, stb.

Az IDB (iskolai diákbizottság) hagyományos érdekképviseleti csoportja az iskolai tanulóknak. Segítségével komoly lépéseket tehetünk az iskolai demokrácia megteremtésében.

Az iskolánapot tavasszal rendezik, mindig külső helyszínen, hogy igazi kikapcsolódás legyen diáknak, tanárnak egyaránt. Nemcsak a hagyományos versenyek, vetélkedők, műsorok tehetik emlékezetessé, hanem a jóízű beszélgetések, a közös éneklések, a saját készítésű ételek is. Kicsi a valószínűsége a sikernek, ha nem előzi meg gondos előkészítés, szervezés. Az IDB itt is fontos szerepet játszik.

A teljesítménymérés rendszere

Tekintettel arra, hogy a többfunkciós tanintézet legfontosabb feladata a felzárkóztatás, időszakonként mérni kell, hogy hol tartunk ebben a folyamatban a kezdeti állapothoz képest. A felmérés alapján eldönthető, hogy elegendő volt-e az egyéves felzárkóztatás, vagy szükség van még egy évre. Mindenképpen szükséges mérni a kiinduló helyzetet, mert ez határozza meg, hogy milyen lépésekre van szükség a továbbiakban. Miután személyre szabottan megállapítjuk a hiányokat, más-más fejlesztésre lesz szükség. A teljesítménymérésnek csak egyik területe a tanulmányok folytatásához szükséges alapok ismerete. Legalább ilyen fontos a tanuló motivációjának, viselkedéskultúrájának, konfliktuskezelő készségének, mentálhigiénés állapotának, szociális helyzetének ismerete. A tantárgyak írásbeli, szóbeli számonkérése, a tanári-tanulói beszélgetések egyaránt hozzájárulnak a kiindulási, majd a zárási vélemény kialakításához. Ezért az egyéni dossziékban részletesen rögzíteni kell a kiindulási állapotot. Folyamatosan vezetni kell a naplót, amely tükrözi, hogy milyen egyénre szabott feladatokat kapott a tanuló, és azokat hogyan teljesítette. Az értékelés objektív, sokoldalú, mindig előrevivő kell legyen. Tudatosítani kell a tanulóban, hogy a szükséges lépések az ő boldogulását szolgálják. Semmilyen körülmények között nem alázhatjuk meg a tanulót! A keletkezett részeredmények alapján, ha szükséges, korrekciós lépéseket, további gyakorlási témákat kell kitűzni, majd számon kérni. A pedagógusok törekednek arra, hogy a számonkérésre minél változatosabb formákat találjanak. Bizonyos esetekben az ismeretek és készségek figyelembe vételén kívül fontos lehet, hogy megismerjük a tanuló gyakorlati érzékét, tevékenységre való hajlamát is.

A számonkérésre vonatkozó szabályok

A témazáró dolgozatok időpontját a szaktanár határozza meg. A negyedéves beszámolók, az osztályozó, a különbözeti és az előrehozott vizsgák időpontját az iskolavezetés adja meg. Ezek egyeztetett időpontok, és az „egyéni szerződés”-be is bekerülnek. A negyedéves beszámolók időpontját három héttel azokat megelőzően kihirdetik. A javító beszámolók ezután három héttel következnek.

Vannak olyan szabályaik is, amelyeket folyamatosan korrigálnak, hiszen eredetileg a magatartási és tanulási zavarokkal küzdő tanulókra alakították ki. Azonban vannak kérések, amelyeknek határain belül kell mozogni:

Nem lehet szempont a felvételnél az előző tanulmányi eredmény. Ami mérlegelésre kerül, az a továbbtanulással kapcsolatos (motiváltság, intelligenciaszint stb.).

A részvétel a tanórán kötelező (kivéve a magántanulókat, a felnőttképzésben az indokolt felmentést).

Havonta minden tanuló jogosult egy szabadnapra (bejelentési kötelezettség legkésőbb aznap fél 9-ig, továbbá nem lehet témazáró negyedéves beszámoló napja).

Minden tanulóval egyéni szerződést kell kötni, amely szükség esetén (tanár vagy diák kezdeményezésére) módosulhat.

Az intézet meghatározta az értékelés céljait és alapelveit, mind az egyénre, mind a tanulói közösségekre vonatkozóan.

Az innovatív tanuláshoz nemcsak elvek, programok szükségesek, hanem megfelelő környezet is. A nevelést és oktatást a meghatározott elveknek megfelelő pedagógusok és szakemberek végzik. Azonban ez még nem elegendő, be kell vonni a szülőket, a társadalmi, civil- és jóléti szervezeteket is.

A legjobb akarat mellett is gondot okozhat az intézményrendszer fenntartása. Ezt az állami támogatáson kívül pályázati pénzeknek és a Közös Kincs Oktatási Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.-nek köszönhetik. A rendkívül korszerű, tanulóbarát tantermek, a zöldövezettel körbevett udvar, a kicsik játszótere mind a közös ügyet szolgálják. A távolabb lakókat egy nagyobb és egy kisebb, saját tulajdonú iskolabusz szállítja. Létrehoztak Felsődobszán, a Hernád mellett egy 50 fő táboroztatására alkalmas erdei iskolát. A még távolabb lakóknak kollégiumot tartanak fenn.

A kezdeti általános iskolai képzés után lehetővé tették, hogy a végzett tanulók szakiskolai vagy gimnáziumi képzést kapjanak. Felvállalták a felnőttoktatást is.

Már a 2004–2005-ös tanévben 149 tanulójuk tett sikeres szakmai vizsgát. Az első érettségiző évfolyamról 28 fő szerzett érettségi bizonyítványt, közülük 13 felsőoktatásban vesz részt. Az esti tagozaton 38 fő érettségizett, és 4 fő javító vagy kiegészítő érettségi bizonyítványt, 117 fő pedig szakmai vizsgát tett. Jelenleg 1200 főt oktatnak, tanítanak a különböző iskolatípusokban.

Környezetük lakóival is gyümölcsöző a kapcsolatuk. A falunapokra a közösségi szórakozás számos formáját visszahozták. A hagyományápolás magával hozta a helytörténet fejlődését is. Gyűjtik a tárgyi emlékeket, meghallgatják és rögzítik az idősök történeteit. Szép kezdeményezés a szépkorúak farsangja, a lombhullató fesztivál, a mindenki karácsonya, a kincseink napja, a kirakodóvásárok, a főzőversenyek, és még sorolhatnánk.

A Közös Kincsünk Alapítvány a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő hátrányos helyzetű fiatalok és felnőttek tanulását, továbbtanulását, képzését és továbbképzését segíti elő, így lehetőséget teremt a munkaerőpiacon az elhelyezkedésre, versenyképességre.

Az elsajátítható szakmák jelenleg: burkoló, kőműves, szobafestő-mázoló, tapétázó, szociális gondozó és ápoló, gyermek- és ifjúsági felügyelő, óvodai dajka, fodrász, számítógép-kezelő, pedagógiai asszisztens, szociális gondozó és szervező, szociális gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző, rendszer-informatikus, bolti eladó, gépi forgácsoló, szerkezetlakatos, géplakatos, kozmetikus, telefonos és elektronikus ügyfélkapcsolati asszisztens, ügyviteli titkár, multimédia-fejlesztő. Eddig 942 sikeres szakképesítő vizsgát mondhatnak magukénak az eltelt 5 évben.

Tapasztalataikat szívesen megosztják az érdeklődőkkel.

Kárász Aranka
Óbudai Gimnázium

Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség az iskolában

Hazánkban az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosítása az oktatás kerekei között igen érzékeny terület, sebezhető passzív alanyokkal. Sőt, szinte csak sebezhető passzív alanyok alkotják a hazai oktatásügy emberanyagát. Elenyésző a potenciális jogsértésnek nem exponált oktatók, kutatók, pedagógusok, tanulók és hallgatók száma. Az oktatásügy azonban nem csak egyféle diszkriminációval terhes. Olykor egy-egy történeti tényállás egymással párhuzamosan többféle injuriának is faktuális alapot képez.